

ПОЛЬЩА ПОСТАВИЛА ІСТОРІЮ ВИЩЕ ПОЛІТИКИ. ЧИМ ЦЕ ЗАГРОЖУЄ УКРАЇНІ?

Опубліковано: Голівець Є. Польща поставила історію вище політики. Чим це загрожує Україні? Діяльність Президента України в умовах російсько-української війни. Інформаційно-аналітичний бюлетень. 2026. Випуск 13 (188). С. 51-55.

Президент Польщі Кароль Навроцький позбавив Володимира Зеленського Ордена Білого Орла – найвищої державної нагороди Польщі. Формальною причиною стало рішення українського Президента присвоїти Окремому центру спеціальних операцій «Північ» почесне найменування «імені Героїв УПА». Після цього Зеленський заявив, що повернув відзнаку до Варшави. ([Офіс президента Польщі](#))

На перший погляд, це може виглядати як конфлікт навколо однієї нагороди. Насправді йдеться про значно ширшу проблему. Ця історія показала, що польсько-українські відносини вийшли з фази емоційної солідарності 2022-2023 років і перейшли у фазу історичної пам'яті, де вона знову починає впливати на безпекову та дипломатичну співпрацю.

Орден Білого Орла Зеленському вручив Анджей Дуда 5 квітня 2023 року під час офіційного візиту українського президента до Варшави. Тоді це було не просто персональне відзначення Зеленського. Польща таким чином демонструвала підтримку Україні, яка стримувала російську агресію, і водночас підкреслювала власну роль одного з головних союзників Києва в Європі. ([архів Анджея Дуди](#))

Саме тому відкликання ордена має значення не лише для Зеленського особисто. У 2023 році ця нагорода символізувала особливий рівень політичної довіри між Польщею та Україною. У 2026 році її відкликання стало демонстрацією того, що ця довіра має межі, особливо коли йдеться про

історичні питання, пов'язані з Волинню, ОУН і УПА. ([Офіс президента Польщі](#))

Українська сторона пояснювала присвоєння підрозділу ССО імені Героїв УПА логікою військової традиції та боротьби за незалежність. Для Києва УПА в цьому контексті – це насамперед символ антирадянського й антиросійського спротиву. Для значної частини польського суспільства та політичного класу УПА – це передусім Волинська трагедія і масові вбивства польського цивільного населення. ([Reuters](#))

Ось у цьому й полягає головна проблема. Один і той самий історичний символ у двох країнах має принципово різне значення. Україна бачить у ньому елемент боротьби проти Москви. Польща – болючу сторінку власної історії. І поки це питання не має стабільного політичного механізму врегулювання, воно буде регулярно повертатися у вигляді дипломатичних криз. ([Reuters](#))

Рішення Навроцького було не випадковим. Його політична кар'єра тісно пов'язана з історичною пам'яттю та Інститутом національної пам'яті. Тому тема УПА для нього не є другорядною. Він діє в логіці, за якою стратегічне партнерство з Україною не може означати прийняття символів, які Польща вважає неприйнятними. ([Офіс президента Польщі](#))

Водночас це рішення створило серйозну проблему для польської зовнішньої політики. Уряд Дональда Туска намагався втримати баланс: критикувати український крок, але не руйнувати союзницьку рамку. Польське МЗС заявляло, що такі рішення можуть бути використані російською пропагандою для послаблення відносин між Варшавою і Києвом. Навроцький натомість обрав жорсткіший варіант – символічне покарання Зеленського. ([МЗС Польщі](#))

У результаті Польща заговорила двома голосами. Президентська канцелярія зробила акцент на історичній пам'яті. Уряд – на безпеці, підтримці України та необхідності не підігравати Москві. Це створило для Києва складну ситуацію: Україна бачить перед собою союзника, але союзника з внутрішнім

політичним конфліктом щодо того, як саме будувати відносини з Україною. ([Reuters](#))

Реакція Кісва була різкою. Зеленський повернув орден ([РБК-Україна](#)) і заявив, що ця нагорода у 2023 році сприймалася як відзнака не лише для нього, а й для українського народу та армії. Саме тому її відкликання в Україні сприйняли ширше – як політичний жест не лише проти президента, а й проти символу українського спротиву.

У Польщі ж рішення Навроцького мало помітну суспільну підтримку. Це важливо, бо воно показує: конфлікт не зводиться лише до позиції одного президента. У польському суспільстві справді накопичилося охолодження до України, а історичні суперечки стали зручним каналом для цього невдоволення. На цьому тлі жорстка позиція Навроцького виглядає не як політична імпровізація, а як відповідь на запит частини польського електорату. ([Reuters](#))

Для України ця історія має неприємний, але практичний висновок. Символічні рішення, пов'язані з УПА, Бандерою чи іншими чутливими для Польщі темами, не можуть ухвалюватися без оцінки зовнішньополітичних наслідків. Це не означає, що Україна має відмовитися від власної історичної політики. Але це означає, що в умовах війни будь-який такий крок має проходити політичний аудит: як його сприймуть ключові союзники і чи не використає це Росія. ([МЗС Польщі](#))

Для Польщі висновок інший. Історична пам'ять є важливою частиною державної політики, але її не можна перетворювати на інструмент, який б'є по стратегічній співпраці з Україною. Варшава має право вимагати поваги до польських жертв і продовження ексгумацій. Але якщо кожна історична суперечка переходитиме в площину нагород, бойкотів і дипломатичних демаршів, виграє від цього не Польща і не Україна.

Головний ризик полягає в тому, що історичні питання можуть поступово стати інструментом блокування практичної співпраці. Це стосується не лише двосторонніх відносин, а й ширшого європейського контексту – підтримки

України, відбудови, євроінтеграції та безпекової координації. Якщо історичний конфлікт почне впливати на ці процеси системно, це буде серйозною проблемою для обох держав. ([Європейська комісія](#))

Цей конфлікт також показав, що формула «історію відкладемо на потім» більше не працює. У 2022 році її ще можна було тимчасово використовувати, бо головним завданням було виживання України і стримування Росії. Але у 2026 році невирішені питання повернулися. І повернулися не у вигляді академічної дискусії, а у вигляді політичного конфлікту між президентами. ([Reuters](#))

Тому вихід не в тому, щоб замовчувати проблему. Вихід у тому, щоб розвести історичний і безпековий треки. Питання Волині, УПА, ексгумацій і пам'яті мають вирішуватися окремо – через комісії, архіви, спільні заяви, роботу істориків і політичні домовленості. Але військова підтримка, транзит, економіка, відбудова й європейська інтеграція України не мають ставати заручниками кожної нової історичної суперечки.

Рішення Навроцького було сильним жестом для польської внутрішньої політики. Але з погляду стратегічного менеджменту воно створило більше ризиків, ніж вирішило проблем. Український указ щодо «Героїв УПА» теж був політично недооцінений з точки зору реакції Польщі. Тобто помилки були з обох боків: Київ недооцінив польську чутливість, а Варшава обрала надто різкий формат відповіді. ([Офіс Президента України](#))

У підсумку Орден Білого Орла став не причиною, а симптомом. Він показав, що польсько-українське партнерство залишається необхідним, але вже не є безумовним на рівні символів. Союз між Києвом і Варшавою зберігається, бо цього вимагають безпека, географія і російська загроза. Але довіра між сторонами стала складнішою.

Надалі обом державам доведеться діяти обережніше. Україні – краще рахувати зовнішньополітичні наслідки власної історичної політики. Польщі – не перетворювати історичну пам'ять на інструмент поточної політичної

боротьби. Інакше кожен новий символічний крок може запускати нову кризу, від якої найбільше виграватиме Москва.

Ця історія не означає розриву між Україною і Польщею. Але вона показує, що період простих формул закінчився. Далі буде не емоційне братерство, а складне партнерство з постійним узгодженням інтересів, пам'яті й політичних меж.

Окремої уваги заслуговує і юридичний аспект цього рішення. Польське законодавство справді передбачає можливість позбавлення державних нагород у виняткових випадках. Водночас серед польських юристів виникла дискусія щодо самої процедури. Частина правників звернула увагу, що Конституція Польщі прямо визначає порядок надання орденів, але не містить однозначної відповіді щодо процедури їх відкликання. Через це з'явилися різні трактування того, чи потребувало рішення президента додаткової контрасигнації прем'єр-міністра. Хоча ця правова дискусія не змінила політичних наслідків рішення, вона показала, що навіть усередині Польщі не існує повної одностайності щодо способу реалізації такого кроку. ([Rzeczpospolita](#))

Не менш показовою стала міжнародна реакція. Більшість західних партнерів не стали оцінювати історичну суперечку між Варшавою та Києвом по суті. Натомість головний акцент робився на іншому: будь-яке загострення між двома ключовими союзниками на східному фланзі Європи об'єктивно працює на користь Росії. Саме тому в заявах європейських політиків звучали заклики не допустити, щоб питання історичної пам'яті почало визначати безпекову політику. ([The Guardian](#))

Цей підхід є цілком прагматичним. Для Європейського Союзу Польща та Україна сьогодні є частинами однієї системи регіональної безпеки. Польща залишається головним логістичним центром постачання військової допомоги Україні, одним із найбільших політичних лобістів українських інтересів у Європі та важливим учасником майбутньої відбудови держави. Будь-яке погіршення відносин між Києвом і Варшавою автоматично впливає не лише на

двосторонній порядок денний, а й на ширшу систему європейської безпеки. ([NATO](#))

Не менш важливою є й внутрішньополітична складова цієї історії. Для Навроцького питання історичної пам'яті є одним із ключових елементів політичної ідентичності. Саме тому його рішення варто розглядати не лише як реакцію на указ Зеленського, а й як сигнал власному електорату. Президент демонстрував, що навіть в умовах війни в Україні польська історична політика не відходить на другий план. Це рішення добре вписується у його попередню риторику щодо Волинської трагедії, ексгумацій та необхідності захисту польської історичної пам'яті.

Для уряду Дональда Туска ситуація виявилася значно складнішою. Кабінет міністрів одночасно мав реагувати на запит польського суспільства щодо історичних питань і не допустити руйнування стратегічного партнерства з Україною. Саме тому урядова риторика була набагато стриманішою, ніж президентська. Варшава фактично опинилася в ситуації, коли дві державні інституції переслідували різні політичні пріоритети.

Для України ця історія також стала важливим уроком. Протягом перших років повномасштабної війни українська дипломатія багато в чому спиралася на безпрецедентний рівень міжнародної підтримки. Проте підтримка союзників не означає автоматичної згоди з усіма рішеннями Києва. Кожна держава має власні політичні обмеження, власний історичний досвід і власний суспільний запит. Якщо ці фактори не враховувати, навіть між найближчими партнерами можуть виникати конфлікти, які важко пояснити виключно поточними політичними обставинами.

Разом із тим було б помилкою робити висновок, що польсько-українські відносини вступили у фазу незворотної кризи. Попри гучні політичні заяви, обидві країни залишаються взаємозалежними у питаннях безпеки. Росія не перестала бути головною загрозою ні для України, ні для Польщі. Саме ця обставина залишатиметься основним фактором, який стримуватиме сторони від глибокого політичного розриву.

Найімовірніше, у найближчі роки польсько-українські відносини розвиватимуться за новою моделлю. Якщо у 2022–2023 роках домінувала політика безумовної солідарності, то тепер її змінює політика взаємних умов і постійних переговорів. Це стосуватиметься не лише історичних питань, а й тем аграрної торгівлі, європейської інтеграції України, транспортної політики, відбудови та майбутнього розподілу фінансової допомоги. Історія з Орденом Білого Орла лише стала першим найбільш резонансним проявом цієї нової реальності.

На думку директора Інституту світової політики Євгена Магди ([NV](#)), ситуація навколо позбавлення президента України Володимира Зеленського Ордена Білого Орла свідчить про перехід польсько-українських відносин у нову політичну фазу. Експерт зазначає, що після завершення періоду безпрецедентної солідарності 2022–2023 років дедалі помітніший вплив внутрішньополітичних процесів у Польщі, де історична політика стає одним із ключових інструментів боротьби за підтримку виборців. На його думку, це не означає відмови Варшави від стратегічної підтримки України, однак створює додаткові дипломатичні ризики та ускладнює двосторонній діалог.

Схожої позиції дотримується голова правління Центру прикладних політичних досліджень «Пента» Володимир Фесенко ([Укрінформ](#)). Він наголошує, що суперечка навколо Ордена Білого Орла не повинна розглядатися як ознака стратегічного розриву між Києвом і Варшавою. На його переконання, попри гострі дискусії щодо історичної пам'яті, обидві держави залишаються взаємозалежними у сфері безпеки, а тому політичне керівництво буде змушене шукати компроміси навіть за наявності принципових розбіжностей з історичних питань.

Водночас експерт Олександр Краєв ([Укріфнорм](#)) звертає увагу, що рішення президента Польщі стало насамперед політичним сигналом для внутрішньої польської аудиторії. На його думку, історична тематика дедалі частіше використовується як елемент внутрішньої політичної конкуренції, тоді як фундаментальні інтереси Польщі щодо підтримки України залишаються

незмінними. Саме тому нинішню кризу доцільніше розглядати як прояв нової моделі польсько-українських відносин, заснованої на прагматизмі та жорсткішому відстоюванні національних інтересів, а не як початок руйнування стратегічного партнерства.